

به نام خدا

چرایی و چگونگی شکل گیری خوشه های صنعتی

تألیف:

صمد رنجبر اردکانی - عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

دکتر حسنعلی آقا جانی - عضو هیئت علمی دانشگاه مازندران

مهندس بهزاد صفایی - دانشجوی دوره دکتری مدیریت سیستم ها، دانشگاه شیراز

سرشناسه	رنجبر اردکانی، صمد،
عنوان و نام پدیدآور	جرایی و چگونگی شکل‌گیری خوشه‌های صنعتی/تألیف صمد رنجبر اردکانی، حسنعلی آقاجانی، بهزاد صفایی
مشخصات نشر	شیراز: انتشارات فرنام، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۲۳۹ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۸-۴۸-۷
موضوع	خوشه‌های صنعتی - ایران -- توسعه صنعتی
موضوع	Industrial promotion-- Industrial clusters - Iran :
شناسه افزوده	آقاجانی، حسنعلی- صفایی، بهزاد،
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ج۴ / ۹ HC۷۹
رده بندی دیویی	۳۳۸/۹:
شماره کتابشناسی ملی	۴۲۹۹۷۰۶:

جرایی و چگونگی شکل‌گیری خوشه‌های صنعتی

صمد رنجبر اردکانی، دکتر حسنعلی آقاجانی، بهزاد صفایی

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: پریسا هدایتی

چاپ اول: ۱۳۹۵

چاپ و تصحیف: پیشگام

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۸-۴۸-۷

قیمت: ۱۶۵۰۰ تومان

انتشارات فرنام: ناشر کتاب‌های دانشگاهی و عمومی

شیراز - کد پستی: ۷۱۵۷۸-۳۷۶۹۵

همراه: ۰۹۱۷۳۰۵۸۲۶۹

فروش آنلاین کتاب: www.ketab.ir/farnam

[Instagram.com/Farnampublication](https://www.instagram.com/Farnampublication)

تمام حقوق برای مؤلف اثر محفوظ است. هیچ بخشی از این اثر بدون اجازه کتبی قابل تکثیر یا چاپ مجدد نیست و متخلفین به موجب بند ۵ ماده ۲ قانون حمایت از ناشران تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

۱۳	فصل اول- کلیات و ساختار کتاب
۱۳	۱-۱- مقدمه
۱۴	۱-۲- تعاریف
۱۵	۱-۳- هدف از نگارش کتاب
۱۵	۱-۴- الگوی مضمونی نگارش و مطالعه کتاب
۱۸	۱-۵- خلاصه فصل اول
۱۹	فصل دوم- خوشه‌های کسب و کار
۱۹	۲-۱- مقدمه
۲۰	۲-۲- خوشه‌های کسب و کار
۲۱	۲-۳- اهداف خوشه‌های کسب و کار
۲۵	۲-۴- مزایای خوشه‌های کسب و کار
۳۲	۲-۵- سیر تاریخی پیدایش خوشه‌های کسب و کار
۳۸	۲-۶- چرخه عمر خوشه
۳۹	۲-۷- خلاصه فصل دوم
۴۱	فصل سوم- کسب و کارهای کوچک و متوسط
۴۱	۳-۱- مقدمه

۴۲ ۲-۳- کسب و کارهای کوچک و متوسط

۴۲ ۳-۳- تعریف منابع کوچک و متوسط در ایران و جهان

۴۵ ۴-۳- دسته بندی بنگاههای کوچک و متوسط

۴۹ ۵-۳- مزایای شکل‌گیری و ایجاد بنگاههای کوچک و متوسط

۵۳ ۶-۳- موانع توسعه منابع کوچک و متوسط در ایران

۵۶ ۷-۳- حمایت‌های مؤثر در فعالیتهای بنگاههای کوچک و متوسط

۵۹ ۷-۳- خلاصه فصل سوم

فصل چهارم- عوامل مؤثر بر شکل‌گیری خوشه‌های کسب-

۶۱ کار

۶۱ ۴-۱- مقدمه

۶۲ ۴-۲- رویکرد خوشه‌های کسب و کار

۶۶ ۴-۳- عوامل مؤثر بر شکل‌گیری خوشه‌های کسب و کار

۶۶ ۴-۳-۱- عامل تمرکز جغرافیایی

۶۷ ۴-۳-۲- عامل روابط بین بنگاه‌ها

۷۶ ۴-۳-۳- عامل تخصص‌گرایی

۷۸ ۴-۳-۴- عامل نقش آفرینان خوشه

۸۲ ۴-۳-۵- عامل نوآوری

۸۶ ۴-۴- خلاصه فصل چهارم

۸۷ فصل پنجم- عوامل مؤثر بر موفقیت خوشه‌ها

۸۷	۵-۱- مقدمه
۸۸	۵-۲- عوامل کلیدی موفقیت در خوشه‌ها
۹۲	۵-۳- عوامل کمکی موفقیت در خوشه‌ها
۹۴	۵-۴- عوامل مکمل موفقیت در خوشه‌ها
۹۸	۵-۵- خلاصه فصل پنجم
۹۹	فصل ششم- سیاستهای توسعه خوشه‌های کسب‌وکار
۹۹	۶-۱- مقدمه
۱۰۰	۶-۲- ضرورتی توسعه خوشه‌ای
۱۰۰	۶-۲-۱- توجه به سیاست‌های توسعه منطقه‌ای
۱۰۰	۶-۲-۲- اشتغال‌زایی
۱۰۱	۶-۲-۳- نظام اجرایی تمرکزگرا
۱۰۲	۶-۲-۴- ضعف توان کارشناسی و مدیریت منطقه‌ای
۱۰۲	۶-۲-۵- جهانی‌شدن
۱۰۳	۶-۲-۶- ارتقاء سطح توانمندی‌های فنی و مدیریت واحدهای کوچک و متوسط
۱۰۳	۶-۲-۷- وجود زمینه‌های قوی برای ایجاد خوشه‌های صنعتی در کشور
۱۰۳	۶-۲-۸- تناسب با ماموریت‌های جدید وزارت صنایع
۱۰۴	۶-۲-۹- کاهش شتاب جریان مهاجرت‌های داخلی و انتقال دانش و سرمایه به خارج از کشور
۱۰۴	۶-۲-۱۰- تناسب با نظام دو قطبی صنایع کشور
۱۰۵	۶-۳- تنگناهای توسعه خوشه‌ای در کشور

- ۱-۳-۶ - عدم توانمندی بنگاه‌های کوچک و متوسط ۱۰۵
- ۲-۳-۶ - رسمیت نداشتن بنگاه‌های کوچک و متوسط در نظام اداری - اجرایی کشور ۱۰۵
- ۳-۳-۶ - سابقه پررنگ برنامه‌ریزی متمرکز در کشور ۱۰۵
- ۴-۳-۶ - معضلات فرهنگی ۱۰۶
- ۵-۳-۶ - ضعف انگیزه‌ها در بخش خصوصی ۱۰۶
- ۶-۳-۶ - عدم تجربه قبلی ۱۰۶
- ۷-۳-۶ - ضعف توان کارشناسی دستگاه‌های اجرایی ۱۰۶
- ۸-۳-۶ - عدم همکاری نظام بانکی کشور ۱۰۷
- ۹-۳-۶ - عدم هم‌تاری و هماهنگی بین‌سازمانی ۱۰۷
- ۱۰-۳-۶ - ضعف نیروی انسانی ۱۰۷
- ۴-۶ - تدابیر و راهبردهای توسعه خوشه‌ای در کشور ۱۰۷
- ۱-۴-۶ - فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی ۱۰۸
- ۲-۴-۶ - کمک به شکل‌گیری نهادهای خدمات‌کننده در خارج توسعه ۱۰۸
- ۳-۴-۶ - اجرای طرح‌های آمایش منطقه‌ای ۱۰۹
- ۴-۴-۶ - شناسایی رشته‌های مناسب برای توسعه در قالب خوشه‌ها ۱۰۹
- ۵-۴-۶ - فعال کردن بیش از پیش مردم و تشکلهای مدنی در عرصه صنعت ۱۰۹
- ۶-۴-۶ - تدوین قوانین متناسب و ایجاد مشوق‌های لازم ۱۱۰
- ۷-۴-۶ - ترویج تحقیقات مرتبط با خوشه‌های صنعتی در کشور ۱۱۰
- ۸-۴-۶ - تربیت نیروی انسانی متخصص ۱۱۰

۶-۴-۹- افزایش توان کارشناسی و مدیریت دستگاه‌های

۱۱۱

اجرایی

۱۱۱

۶-۵- عوامل موثر بر گرایش به خوشه‌سازی

۱۱۳

۶-۶- خلاصه فصل سوم

۱۱۵

فصل هفتم- خوشه‌های صنعتی

۱۱۵

۷-۱- مقدمه

۱۱۶

۷-۲- خوشه‌های صنعتی

۱۱۷

۷-۳- تعریف خوشه صنعتی

۱۲۹

۷-۴- خلاصه فصل سوم

۱۳۰

فصل هشتم- انواع خوشه‌های صنعتی

۱۳۰

۸-۱- مقدمه

۱۳۰

۸-۲- نوع شناسی پورتر

۱۳۱

۸-۳- نوع شناسی اثرایت

۱۳۱

۸-۴- نوع شناسی مارکوسن

۱۳۱

۸-۵- نوع شناسی بر اساس انواع دانش

۱۳۳

۸-۶- سایر نوع شناسی‌ها

۱۳۷

۸-۷- خلاصه فصل سوم

۱۳۸

فصل نهم- ویژگیهای مشترک خوشه‌های صنعتی

۱۳۸	۹-۱- مقدمه
۱۳۸	۹-۲- ویژگی‌های مشترک خوشه‌های صنعتی
۱۳۸	۹-۲-۱- ماهیت اجتماعی خوشه های صنعتی
۱۴۰	۹-۲-۲- ذینفعان خوشه
۱۴۱	۹-۲-۳- اهمیت نزدیکی جغرافیایی
۱۴۲	۹-۲-۴- مفهوم پیوند در خوشه‌های صنعتی
۱۴۶	۹-۲-۵- تولید محصول و ارائه خدمات متناسب با نیاز مشتریان
۱۴۷	۹-۳- خلاصه فصل دهم
۱۴۸	فصل دهم- عوامل شکی‌دهنده خوشه های صنعتی
۱۴۸	۱۰-۱- مقدمه
۱۴۹	۱۰-۲- عوامل شکل‌دهنده خوشه های صنعتی
۱۶۵	۱۰-۲-۱- ایجاد خوشه صنعتی
۱۶۵	۱۰-۲-۲- تمرکز جغرافیایی
۱۶۶	۱۰-۲-۳- تسهیل نوآوری
۱۶۶	۱۰-۲-۴- شرایط تقاضا
۱۶۷	۱۰-۲-۵- فاکتور محیطی
۱۶۸	۱۰-۲-۶- پیش زمینه های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
۱۷۰	۱۰-۲-۷- استراتژی شرکت ها، ساختار و رقابت
۱۷۲	۱۰-۲-۸- شبکه نهادها و منابع پشتیبان و مرتبط (عمومی و خصوصی)

فصل یازدهم- چند خوشه صنعتی مهم دنیا و ایران

۱۱-۱- مقدمه ۱۸۰

۱۱-۲- چند خوشه صنعتی مهم دنیا ۱۸۰

۱۱-۲-۱- خوشه تکنولوژی پاک کلورادو ۱۸۰

۱۱-۲-۲- خوشه باتری میشیگان ۱۸۱

۱۱-۲-۳- خوشه پلی اتیلن هیو ۱۸۱

۱۱-۲-۴- خوشه ماشین کارآیند جنوبی ۱۸۱

۱۱-۲-۵- خوشه فضا نوردی ویجیت ۱۸۲

۱۱-۳- خوشه های صنعتی داخلی ۱۸۲

۱۱-۳-۱- خوشه صنعتی زعفران خراسان ۱۸۲

۱۱-۳-۲- خوشه صنعتی مبلمان شاندیز ۱۸۳

۱۱-۳-۳- خوشه صنعتی سفال لالچین ۱۸۴

۱۱-۳-۴- خوشه صنعتی نساجی یزد ۱۸۴

۱۱-۳-۵- خوشه صنعتی خرمای بم ۱۸۶

۱۱-۳-۶- خوشه صنعتی فرآوری سنگ محلات ۱۸۶

۱۱-۳-۷- خوشه صنعتی قطعات ریلی استان مرکزی ۱۸۸

۱۰-۳- خلاصه فصل یازدهم ۱۹۰

ضمیمه شماره ۱ - مطالعه میدانی خوشه صنعتی ادوات کشاورزی

جویبار

۱۹۱

ضمیمه شماره ۲ - پرسشنامه طرح پژوهشی

۲۱۴

فهرست مآخذ

۲۳۱

www.ketab.ir

توسعه همواره یکی از اهداف کلید دولت‌ها برای ایجاد رفاه و پیشرفت ملل خود بوده است. این توسعه ابعاد گوناگونی دارد از قبیل توسعه فرهنگی، توسعه اجتماعی، توسعه سیاسی. یکی از مدل‌های توسعه که در سه دهه اخیر بسیار مورد توجه دولت‌ها قرار گرفته است مدل توسعه خوشه‌های کسب و کار یا خوشه‌های صنعتی می‌باشد. صدها اجتماع در سراسر جهان توسعه اقتصادی خرسه محور (¹CBEDD) را پیاده سازی کرده اند. امروزه خوشه‌های صنعتی به عنوان یک ابزار جدید برای توسعه اقتصادی محسوب می‌شود. مناطق پیشرفته‌ای از جهان همچون آریزونا، کالیفرنیا، فلوریدا، مینه‌سوتا، شهرها و مناطق اروپایی چون ایتالیا، شمالی، آلمان جنوبی، بریتانیای کبیر، ایالات، ژاپن و کشورهای در حال توسعه‌ای چون هندوستان و چین و نیز کشورهایی چون کره، تایلند، مالزی، هنگ‌کنگ توسعه خوشه‌های صنعتی را مبنای استراتژی‌های توسعه صنعتی در مناطق صنعتی خود قرار داده اند. مفهوم خوشه سازی از اهمیت بسزایی در اقتصاد بین‌المللی برخوردار است. جهانی سازی، بازسازی اقتصاد، شیوه‌های جدید تولید، برون سپاری تولید کالاها و ارائه خدمات، رشد و توسعه تامین کنندگان و توزیع کنندگان از عواملی هستند که ایجاد خوشه‌های صنعتی جدید را ایس ساخته اند. به نظر می‌رسد توجه به این صنایع و بهبود وضعیت آنها می‌تواند راهکار مفیدی برای توسعه اقتصادی کشور باشد. یکی از الگوهای توسعه مورد استفاده در بسیاری از کشورها، الگوی توسعه خوشه‌ای می‌باشد. در کشور ما با وجودی که بیش از ۹۰ درصد واحدهای تولیدی در گروه صنایع کوچک و متوسط قرار می‌گیرند، به دلیل نداشتن استراتژی توسعه، مبتنی بر ساختارهای

موجود صنعتی و رها کردن واحدهای کوچک تولیدی به حال خود، این بنگاه ها نتوانسته اند سهم قابل توجهی در تولید ناخالص ملی و ایجاد ارزش افزوده داشته باشند.

کتاب حاضر تلاشی است، جهت معرفی خوشه‌های صنعتی و عوامل موثر بر شکل‌گیری آنها، که برای انجام این مهم در چهار فصل (صنایع کوچک و متوسط و ضرورت توسعه خوشه‌ای، خوشه‌های کسب و کار، خوشه‌های صنعتی، مطالعه میدانی خوشه صنعتی ادوات کشاورزی جویبار) تنظیم شده است.

در پایان از همه خوانندگان گرامی تقاضا می‌شود نویسندگان را از نقطه نظرات و پیشنهادات اصلاحی خود در مورد کتاب مطلع و موجب افزایش هر چه بیشتر غنای علمی آن گردند.

با تشکر

صمد رنجبر

حسنعلی آقاجانی

بهزاد صفایی